

Innehåll

1. Beslut	2
2. Inledning	2
3. Åklagarens uppgift.....	3
4. Tillämplig lag.....	3
5. Personuppgiftsbehandling i polisens kriminalunderrättelseverksamhet, bestämmelser och förarbeten	4
5.1 Förutsättningar	5
5.2 Särskilt känsliga uppgifter, t.ex. etnicitet	7
5.3 Särskild upplysning	7
5.4 Bevarande och gallring	8
6. Bestämmelser av straffrättslig betydelse	8
7. Något om Polismyndigheten i Skånes organisation för kriminalunderrättelseverksamheten	10
8. Granskade handlingar, personuppgiftsamlingar och övriga förundersökningsåtgärder	11
8.1 Personuppgiftssamlingarna	11
8.2 Handlingar och dokument	12
8.3 Förhör	12
9. Skäl för beslutet	12
9.1 Ansvar.....	12
9.2 Ändamål och villkor	14
9.3 Särskilt känsliga uppgifter - etnicitet	18
9.4 Särskild upplysning	19
9.5 Bevarande och gallring	20
9.6 Kort sammanfattning och slutsats	22
Bilaga 1. Förenklad organisationsskiss – Polismyndigheten i Skåne.....	23
Bilaga 2. Granskade handlingar, elektroniska filer mm	24

1. Beslut

1. Förundersökningen läggs ned av de skäl som framgår av avsnitt 9 nedan, 0150-K4478-13 och 0150-K4485-13.
2. I beslag tagna elektroniska kopior av personuppgiftsamlingar hävs och ska förvaras i utredningsakten, blgnr. 2013-0150-BG57-1

2. Inledning

Tidningen Dagens Nyheter publicerade en serie tidningsartiklar med start den 23 september 2013 där det gjordes gällande att Polismyndigheten i Skåne upprättat ett olagligt register över mer än 4 000 romer. I anledning av uppgifterna inleddes en förundersökning vid Riksenheten för polismål då det fanns anledning att anta att brott som hör under allmänt åtal förövats vid polismyndighetens personuppgiftsbehandling.

Det finns idag uppskattningsvis omkring 50 000 romer i Sverige. Romerna tillhör en av fem nationella minoriteter. I Sverige förekommer ingen etnisk registrering eller samhällsstyrd bokföring av tillhörighet till en nationell minoritet. Huruvida en person ska anses tillhöra en nationell minoritet eller inte bygger på den s.k. självidentifikationsprincipen. Den enskilde individen ska själv ha en vilja att tillhöra minoritetsgruppen och avgör själv hur den viljan ska manifesteras. Romerna i Sverige har utsatts för s.k. antiziganism och är kanske den etniska grupp i Sverige som hårdast har drabbats av fördomar och diskriminering.¹

Ett stort antal anmälningar i saken har inkommit till Riksenheten för polismål efter det att förundersökningen inleddes. Samtliga anmälningar utom två har avslutats, då dessa uppfattats som s.k. dubbelanmälningar – de har avsett samma förhållande som de icke avslutade anmälningarna.

Det antecknas att Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (SIN) i september 2013 inlett en särskild tillsyn av Polismyndigheten i Skånes nu aktuella personuppgiftsbehandling. SIN har i uttalande den 15 november 2013 funnit att polismyndighetens behandling av personuppgifterna i flera hänseenden inte varit laglig.²

Det antecknas vidare att justitiekanslern den 16 oktober 2013 inlett en förundersökning avseende ifrågasatt brott mot tystnadsplikten då det av tidningsartiklarna synes framgå att hela eller delar av register som förts hos Polismyndigheten i Skåne har lämnats ut till företrädare för Dagens Nyheter.³ Justitiekanslern har överlämnat hit att

¹ Se vidare; Romers rätt – en strategi för romer i Sverige (SOU 2010:55)

² SIN Dnr 173-2013

³ JK 6462-13-30

verkställa förundersökningen och att återredovisa resultatet. Förundersökningen avseende ifrågasatt brott mot tystnadsplikten omfattas *inte* av detta beslut.⁴

3. Åklagarens uppgift

Åklagarmyndigheten är inte en tillsynsmyndighet. En allmän åklagares uppgift är att göra straffrättsliga bedömningar och utreda och lagföra sådana brott där det på objektiv grund kan emotses en fällande dom vid en domstolsprövning. Det är inte åklagarens uppgift att lagföra varje formellt eller annat fel, omdömesbrist eller andra tillkortakommanden om inte dessa samtidigt når upp till en brottslig nivå.

4. Tillämplig lag

Före den 1 mars 2012 reglerade polisdatalagen (1998:622) – här benämnd *den äldre polisdatalagen* – utöver personuppgiftslagen (1998:204) behandlingen av personuppgifter i polisens verksamhet. Den 1 mars 2012 ersattes den äldre polisdatalagen av polisdatalagen (2010:361) – här benämnd *den nya polisdatalagen*.

Av *övergångsbestämmelserna* till den nya polisdatalagen framgår att den äldre polisdatalagen ska gälla t.o.m. utgången av år 2014 i fråga om behandling av personuppgifter i en särskild undersökning som inletts före det att den nya polisdatalagens trätt i kraft.

Polismyndigheten i Skåne beslutade den 22 oktober 2009 att inleda en särskild undersökning (SU).⁵ Polismyndigheten har förlängt den särskilda undersökningen till och med den 27 februari 2013. Den 28 februari 2013 meddelade myndigheten, nu med stöd av den nya polisdatalagen, ett nytt beslut om behandling av personuppgifter i en särskild uppgiftssamling som är gemensamt tillgänglig.⁶ Något direkt beslut att avsluta den särskilda undersökningen eller personuppgiftssamlingarna synes inte ha meddelats. Eftersom det i detta ärende är fråga om personuppgiftsbehandling som i allt väsentligt skett med stöd av den särskilda undersökningen ska, i straffrättsligt hänseende, i första hand den äldre polisdatalagens regler med dess följdförfattningar tillämpas på den ifrågasatta behandlingen. Den nya polisdatalagen kan dock vara tillämplig på personuppgiftsbehandling under den relativt korta period som skett efter den 27 februari 2013 vilket dock i praktiken saknar betydelse vid den straffrättsliga prövningen. Den nya polisdatalagen kan dock i vissa hänseenden få betydelse vid den straffrättsliga bedömningen på sätt som framgår nedan av avsnitt 6.

⁴ AM-139971-13/0150-K4704-13

⁵ AA 491-41666/09, AH-491-70/09

⁶ Diarienummer saknas.

5. Personuppgiftsbehandling i polisens kriminalunderrättelseverksamhet, bestämmelser och förarbeten

Den äldre polisdatalagen reglerar - utöver personuppgiftslagen - behandling av personuppgifter i polisens verksamhet för att; - förebygga brott och andra störningar av den allmänna ordningen och säkerheten, - övervaka den allmänna ordningen och säkerheten, hindra störningar därav samt ingripa när sådana har inträffat eller - bedriva spaning och utredning i fråga om brott som hör under allmänt åtal.

I den nya polisdatalagen anges att syftet med lagen är att ge polisen möjlighet att behandla personuppgifter på ett ändamålsenligt sätt i sin brottsbekämpande verksamhet och att skydda människor mot att deras personliga integritet kränks vid sådan behandling. Den nya polisdatalagen gäller vid behandling av personuppgifter i polisens brottsbekämpande verksamhet om behandlingen är helt eller delvis automatiserad eller om personuppgifterna ingår i eller är avsedda att ingå i en strukturerad samling av personuppgifter som är tillgängliga för sökning eller sammanställning enligt särskilda kriterier. Av lagen framgår sålunda bl.a. att personuppgifter får behandlas om det behövs för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet samt för att utreda och beivra brott.

Av förarbetena till den äldre polisdatalagen framgår bl.a. följande. Kriminalunderrättelseverksamhet bedrivs på alla nivåer inom polisväsendet, inte minst i det vardagliga polisarbetet ute på fältet. Det kan t.ex. handla om att kartlägga narkotikans vägar eller beskriva strukturen av viss organiserad brottslighet. Genom egna iakttagelser, tips eller upplysningar samlar polisen fortlöpande in sådan information som ger anledning att misstänka att brottslig verksamhet förekommer. Den information polisen får i sin spaningsverksamhet innehåller ofta uppgifter som tyder på brottslig verksamhet utan att det finns någon misstanke om ett konkret brott.

Kriminalunderrättelseverksamheten kännetecknas av att uppgifter, som var för sig inte är tillräckliga för att utgöra brott, bevaras, bearbetas och analyseras i särskilda undersökningar för att i ett senare skede kunna användas i en förundersökning eller annan åtgärd för att förebygga, förhindra eller upptäcka brott. Sådana särskilda undersökningar kan t.ex. inledas för att undersöka restaurangverksamheten i en viss stad, för att kartlägga narkotikans vägar för att komma åt en narkotikaliga eller för att kartlägga ekonomiska transaktioner i syfte att komma åt eventuellt bakomliggande brottslighet. I en sådan särskild undersökning samlas en mängd uppgifter in. Självklart innehåller en särskild undersökning inte bara uppgifter om misstänkta personer. Alla uppgifter som på något sätt har samband med den undersökning som bedrivs bearbetas.⁷

⁷ Prop. 1997/98:97 s. 121

I det följande lämnas en redovisning av de bestämmelser och vissa uttalanden i förarbetena som aktualiserats under förundersökningen.⁸

5.1 Förutsättningar

Enligt 14 § 1 st den äldre polisdatalagen får personuppgifter behandlas i kriminalunderrättelseverksamheten endast om en *särskild undersökning* har inletts och det finns anledning att anta att allvarlig brottslighet har utövats eller kan komma att utövas. Av 3 § framgår att med *allvarlig brottslighet* avses verksamhet som innefattar brott för vilket är föreskrivet fängelse i två år eller däröver.

I 2 kap. 7 § den nya polisdatalagen anges bl.a. att personuppgifter får behandlas dels om det behövs för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet och dels för att utreda eller beivra brott. I den nya polisdatalagen uppställs inte ett krav på beslut om en särskild undersökning. Av 3 kap. 2 § framgår att sådana personuppgifter får behandlas som kan antas ha samband med brottslig verksamhet, om den misstänkta brottsligheten innefattar brott för vilket är föreskrivet fängelse i ett år eller däröver eller sker systematiskt.⁹

5.1.1 Ändamål och villkor

Enligt 15 § den äldre polisdatalagen ska polismyndighetens beslut om behandling av personuppgifter innehålla uppgifter om ändamålet med behandlingen och de villkor i övrigt som behövs för att förebygga otillbörligt intrång i de registrerades personliga integritet.

Av 3 kap. 3 § den nya polisdatalagen framgår att det genom en särskild upplysning eller på annat sätt ska framgå för vilket närmare ändamål personuppgifterna behandlas.

Av förarbetena till den äldre polisdatalagen framgår bl.a. följande. Det är av stor vikt att man i samband med beslutet att inleda en behandling av personuppgifter i en särskild undersökning anger ett så preciserat ändamål för behandlingen som möjligt och att det då även meddelas föreskrifter som behövs för att förebygga intrång i den personliga integriteten. [...] Det kan t.ex. röra sig om en förteckning över vilka personer

⁸ Se också polisdataförordningarna (SFS 1998:81 och 2010:1155 med övergångsbestämmelser) samt Rikspolisstyrelsens (RPS) föreskrifter och allmänna råd om användningen av IT-system inom polisen (RPSFS 2005:8, FAP 170-1), RPS föreskrifter om säkerhet vid Polisens informationsbehandling med stöd av IT (RPSFS 2009:4, FAP 174-1), RPS föreskrifter om det internationella kriminalunderrättelseregistret (KUR), särskilda undersökningar och Europols informationssystem (RPSFS 2008:9, FAP 447-1) samt RPS föreskrifter och allmänna råd om behandling av personuppgifter i Polisens brottsbekämpande verksamhet (RPSFS 2001:11, FAP 171-3) som ersatte FAP 447-1 den 1 mars 2012 dock med övergångsbestämmelser som innebär att FAP 447-1 ska gälla intill utgången av 2014 avseende personuppgiftbehandling som skett med stöd av en särskild undersökning som beslutats före den 1 mars 2012.

⁹ Här är det fråga om personuppgifter som är "gemensamt tillgängliga"

som arbetar med undersökningen och som får ha tillgång till uppgifterna, hur information hämtas, hur arbetet skall ske och avrapporteras m.m. [...]

Ändamålet med behandlingen av uppgifterna i sådana undersökningar bör vara att bearbeta och analysera inhämtat material för att få fram så mycket information att det finns tillräckligt underlag för att kunna meddela beslut om förundersökning eller om särskilda åtgärder för att förebygga eller förhindra brott. Det ligger i sakens natur att ändamålsbestämmelser ofta måste formuleras tämligen generellt.¹⁰

5.1.2 Vad får behandlas

Den äldre polisdatalagen gäller alltså utöver personuppgiftslagen. Enligt personuppgiftslagen får uppgifter inte behandlas för något ändamål som är oförenligt med det för vilket uppgifterna hämtades in. Personuppgiftslagens bestämmelser om behandling av uppgifter innebär att en automatiserad behandling av personuppgifter endast får innehålla de personuppgifter som är nödvändiga för undersökningen. Det krävs således alltid att personuppgifterna har anknytning till den särskilda undersökningen. Någon annan begränsning finns emellertid inte. Det innebär att även uppgifter om personer som inte är misstänkta, t.ex. arbetskamrater, vittnen, familjemedlemmar och andra personer med anknytning till undersökningen får behandlas.¹¹ Även av den nya polisdatalagen följer att alla uppgifter som är nödvändiga för ändamålet får behandlas.

5.1.3 Loggning

Enligt 9 kap. 11 § Rikspolisstyrelsens föreskrifter om säkerhet vid Polisens informationsbehandling med stöd av IT (RPSFS 2009:4 FAP 174-1) ska loggning ske av varje åtkomst till aktiviteter i IT-system som är avsedda för behandling av särskilt skyddsvärda uppgifter. Det framgår också av Polismyndigheten i Skånes beslut den 30 oktober 2009 och den 1 juli 2011 om Rutiner för gallring av särskilda undersökningar avseende den länsöverskridande brottsligheten att loggning på visst sätt ska ske av åtgärder i personuppgiftssamlingarna.

5.1.4 Spridningen

Enligt 18 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) gäller sekretess för uppgift som hänför sig till personuppgiftsbehandling av här aktuellt slag om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att syftet med beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas.

Enligt 35 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen gäller vidare sekretess för uppgift om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden som förekommer i verksamhet som syftar till att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott och som bedrivs av

¹⁰ Prop. 1997/98:97 s. 121, 124 och 172

¹¹ Prop. 1997/98:97 s. 171

bl.a. en polismyndighet, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men.

Den som röjer en uppgift som han är skyldig att hemlighålla kan fällas till ansvar för brott mot tystnadsplikten enligt 20 kap. 3 § brottsbalken.

Enligt Rikspolisstyrelsens föreskrifter (se not 8) finns särskilda behörighetsföreskrifter som också gäller för uppgifter i en personuppgiftssamling som sker med stöd av en särskild undersökning. I beslut den 30 oktober 2009 och den 1 juli 2011 om Rutin för gallring av särskilda undersökningar¹² har Polismyndigheten i Skåne angivit villkor som bl.a. ska hindra att innehållet i personuppgiftssamlingarna sprids till obehöriga.

5.2 Särskilt känsliga uppgifter, t.ex. etnicitet

5 § den äldre polisdatalagen och 2 kap. 10 § den nya polisdatalagen föreskriver att uppgifter om en person inte får behandlas enbart på grund av vad som är känt om personens ras eller etniska ursprung, politiska åsikter, religiösa eller filosofiska övertygelse, medlemskap i fackförening, hälsa eller sexuella läggning. Om uppgifter om en person behandlas på annan grund får uppgifterna kompletteras med sådana uppgifter om det är oundgängligen nödvändigt för syftet med behandlingen

Av förarbetena till den äldre polisdatalagen framgår bl.a. följande. Polisen kan undantagsvis ha ett befogat intresse av att i en utredning eller i en särskild undersökning i underrättelseverksamhet kunna anteckna sådana känsliga uppgifter som ovan avses. Om andra uppgifter gör att det finns anledning att behandla uppgifter om en person bör polisen därför undantagsvis få behandla också sådana känsliga uppgifter. I enlighet med Europarådets rekommendation bör det dock förutsätta att behandlingen är oundgängligen nödvändig.¹³

5.3 Särskild upplysning

Av 14 § 2 st. den äldre polisdatalagen framgår att uppgifter om en enskild person som det inte finns någon misstanke mot skall förseas med en upplysning om detta förhållande. Motsvarande bestämmelse finns i 3 kap. 4 § den nya polisdatalagen.

Följande framgår i förarbetena till den äldre polisdatalagen. Regeringen delar den uppfattning som framförts från remisshall, att det bör göras skillnad mellan personer som är misstänkta för brottslighet och de som inte är det. [...] Regeringen anser det däremot vara en lämplig lösning att uppgifter om personer som själva inte är misstänkta för brottslighet förseas med en anteckning om att de inte är misstänkta. På så sätt kan

¹² AH-491-70/09 resp. AA-182-6688/08

¹³ Prop. 1997/98:97 sid. 101

det integritetsintrång som den automatiserade behandlingen innebär för en icke misstänkt person begränsas utan att ändamålet med registret går förlorat.¹⁴

5.4 Bevarande och gallring

Enligt 13 § den äldre polisdatlagen ska uppgifter som inte längre behövs för sitt ändamål gallras om inte annat sägs i lagen. Av 16 § följer att uppgifter som behandlas ska gallras senast ett år efter det att beslutet om behandling av personuppgifter fattades. Om det är av särskild betydelse för att den särskilda undersökningen ska kunna avslutas får dock uppgifterna behandlas under längre tid.

I 2 kap. 12 § den nya polisdatlagen stadgas att personuppgifter inte får bevaras under längre tid än vad som behövs för något eller några av det i den lagen angivna ändamålen.¹⁵ 3 kap. 9-13 §§ innehåller särskilda bevarandebestämmelser avseende personuppgifter i ärenden om utredning eller beivrande av brott. 3 kap. 14-15 §§ innehåller bevarande- och gallringsbestämmelser för övriga personuppgifter. Av 14 § 2 st. följer bl.a. att för uppgifter som kan antas ha samband med misstänkt brottslig verksamhet, om den misstänkta verksamheten innefattar brott för vilket är föreskrivet fängelse i ett år eller därutöver eller om verksamheten skett systematiskt, gäller en gallringsfrist om tre år efter utgången av det kalenderår då registreringen avseende personen gjordes. För brott för vilka det är föreskrivet fängelse i två år eller däröver gäller en motsvarande gallringsfrist om fem år.

I förarbetena till den äldre polisdatlagen sägs bl.a. följande. När en särskild undersökning inleds kan det vara svårt att göra en bedömning av hur lång tid undersökningen kommer att ta. Regeringen anser därför inte att det är meningsfullt att föreskriva att det redan på detta stadium skall anges när undersökningen avses vara avslutad. Det är däremot av särskild betydelse ur integritetsskyddssynpunkt att behandlingen normalt bara får en kort varaktighet i tiden. Det kan garanteras genom att det [] införs en bestämmelse om att uppgifter som behandlas skall gallras senast ett år efter det att beslutet att inleda behandlingen fattades. [Uppgifterna bör] få behandlas under längre tid, om det är av särskild betydelse för att den särskilda undersökningen skall kunna avslutas.¹⁶

6. Bestämmelser av straffrättslig betydelse

Behandlingen av personuppgifter är reglerad i lag och avser sådana handläggningsuppgifter som är tänkta att föregå myndighetsutövningsbeslut såsom att upprätta anmälningar, inleda förundersökningar eller vidta preventiva eller andra brottsförebyggande

¹⁴ Prop. 1997/98:97 s. 125

¹⁵ Se avsnitt 5.1 om den nya polisdatlagens ändamålsbestämmelser.

¹⁶ Prop. 1997/98:97 s. 124

åtgärder. Personuppgiftsbehandlingen omfattar alltså åtgärder som ingår som ett led i myndighetsutövningen eller på annat sätt står i ett mycket nära tidsmässigt och funktionellt samband med denna. Bedömningen blir därför att polisens behandling av personuppgifterna sker *vid myndighetsutövning*.¹⁷ Att behandlingen skett vid myndighetsutövning är en förutsättning för att ansvar för tjänstefel ska kunna komma i fråga.

Som tidigare anförts ska den äldre polisdatalagen i första hand tillämpas på de nu ifrågasatta personuppgiftssamlingarna. I ett straffrättsligt sammanhang gäller dock lagen (1964:163) om införande av brottsbalken (den s.k. promulgationslagen). Av den lagen följer att bestämmelserna i den nya polisdatalagen ska gälla om reglerna i dessa leder till frihet från straff eller till lindrigare straff. Det betyder att en jämförelse mellan de båda polisdatlagarna måste göras och de för de ansvariga befattningshavarna förmanligaste bestämmelserna tillämpas. Bestämmelserna i både den äldre och den nya polisdatalagen med deras respektive följdförfattningar mm kan därför få betydelse vid den straffrättsliga bedömningen.

Den äldre polisdatalagen innehåller en hänvisning till straffbestämmelsen i 49 § i personuppgiftslagen. Personuppgiftslagens straffbestämmelse är mer begränsad och har lägre straffskala än ansvaret för tjänstefel enligt 20 kap. 1 § brottsbalken. Det synes därför följa av promulgationslagen att ansvarsbestämmelsen i personuppgiftslagen ska tillämpas. Den s.k. *legalitetsprincipen* innebär dock att straffbestämmelsen i 49 § personuppgiftslagen inte kan tillämpas på förfaranden i detta ärende. Straffbestämmelsen i personuppgiftslagen straffbelägger enbart förhållanden som regleras i sistnämnda lag. Straffbestämmelser kan inte tillämpas analogt. Den nya polisdatalagen innehåller därför inte heller någon hänvisning till straffbestämmelsen i personuppgiftslagen.¹⁸ Det kan rimligen inte betyda att all felaktig behandling av personuppgifter inte skulle vara kriminaliserat. Därför måste de förhållanden som aktualiserats under förundersökningen prövas mot brottsbalkens bestämmelse om tjänstefel.

Den befattningshavare inom polisen som uppsåtligen eller av oaktsamhet vid myndighetsutövning genom handling eller underlåtenhet åsidosätter vad som gäller för uppgiften ska dömas för tjänstefel enligt 20 kap. 1 § brottsbalken. Normalt krävs det att befattningshavaren brutit mot en klar regel, men hänsyn kan också tas till andra normer när de framstår som naturliga. Som framgår av det följande kan rena systemfel

¹⁷ Jfr kommentaren till 20 kap. 1 § brottsbalken/Zeteo Nordstedts juridik

¹⁸ Se prop. 2004/05 s. 164 s. 55 och prop. 2009/10:85 s.91. Om straffbestämmelsen i personuppgiftslagen ändå skulle vara tillämplig innebär det att, i de hänseenden som aktualiserats under förundersökningen, endast frågan om otillåten behandling av särskilt känsliga personuppgifter (t.ex. avseende etnicitet) är kriminaliserat. I så fall skulle alltså de straffrättsliga bedömningarna i förundersökningen kunna stanna vid den frågan då straffbestämmelsen uttömmande måste anses reglera det kriminaliserade området.

vid tillämpning av rutiner inom en myndighet få betydelse vid den straffrättsliga bedömningen då det kan vara svårt att lasta en enskild befattningshavare härför.¹⁹ Om gärningen med hänsyn till befattningshavarens befogenheter eller uppgiftens samband med myndighetsutövningen i övrigt eller till andra omständigheter är att anse som ringa, är gärningen inte brottslig. Det senare gäller vare sig gärningen skett uppsåtligt eller av oaktsamhet.²⁰

7. Något om Polismyndigheten i Skånes organisation för kriminalunderrättelseverksamheten

De aktuella personuppgiftssamlingarna har upprättats och behandlats vid Polismyndigheten i Skånes lokala Kriminalunderrättelseenhet i Lund (KUT Lund). KUT Lund är en del av en mycket stor polismyndighet. Nedan följer några korta anteckningar om vad som styr de lokala underrättelseenheterna.

Direkt under länspolismästaren finns en stab. I staben ingår en funktion för taktisk ledning. Den funktionen är s.k. processägare för kriminalunderrättelseverksamheten vid myndigheten.

Länskriminalavdelningen har ansvaret för processtyrningen av kriminalunderrättelseverksamheten vid myndigheten.

Under Länskriminalavdelningen finns en Länskriminalunderrättelseenhet (LKUND) som styr och inriktar den lokala underrättelseverksamheten samt fördelar uppdrag mellan de lokala underrättelseenheterna, däribland KUT Lund.

Även Polisområde Mellersta Skånes (POMS) planeringsenhet styr och inriktar verksamheten och ger uppdrag till KUT Lund.

Rikskriminalpolisen (RKP) kan också uppdra åt t.ex. KUT Lund att utföra underrättelseuppdrag.

Det är däröver vanligt att chefen för KUT Lund initierar egna undersökningar.

Polismyndighetens organisation för ledning och styrning av underrättelseverksamheten har av myndigheten beskrivits i en förenklad översikt, [bilaga 1](#).

¹⁹ Se t.ex. justitieombudsmannens beslut dnr 3088-2010

²⁰ Se t.ex. Högsta domstolens dom i mål B 5943-11; Uppsåtligt åsidosättande av vad som gällt för uppgiften bedömt som ringa tjänstefel.

8. Granskade handlingar, personuppgiftssamlingar och övriga förundersökningsåtgärder

8.1 Personuppgiftssamlingarna

De automatiserade personuppgiftssamlingar som har varit föremål för utredning har funnits i två filmappar på Polismyndigheten i Skånes s.k. X-server. Personuppgiftssamlingarna har omgående efter det att förundersökningen inletts kopierats och tagits i beslag. Dessutom har kopia av tidigare s.k. backup:er av de delar av X-servern som bedömts ha intresse för förundersökningen säkrats.

Filmapparna är betecknade Romernas konflikt i S-torp resp. Kringresande. De undermappar och filer som finns i de två filmapparna bedöms ingå i eller vara delar av respektive personuppgiftssamling. Det är därför i denna förundersökning fråga om två personuppgiftssamlingar.

Personuppgiftssamlingarna har granskats av utredningsmannen under förundersökningen. De har också analyserats av Statens kriminaltekniska laboratorium (SKL) i vissa begärda hänseenden.

8.1.1. Romernas konflikt i S-torp

Personuppgiftssamlingen har inletts den 4 juli 2011. Själva programupplägget kan dock vara äldre. Samlingen innehåller filer med underrättelseuppslag, filer med släktträd, en excelfil, filer i Analyst's Notebook samt systemfiler. Personuppgiftssamlingen innehåller 1 049 unika personnummer²¹. Personuppgiftssamlingen innehåller uppgifter om namn, personnummer (med några undantag), adress, släktskapsförhållande och kön. Det finns ingen anteckning om ändamålet med samlingen eller någon notering om huruvida personer inte är misstänkta för brott. Det finns heller ingen notering om etnicitet. Samlingen innehåller omkring 500 personer som den 21 september 2013 var under 15 år samt ett antal avlidna personer.

8.1.2. Kringresande

Personuppgiftssamlingen har inletts den 14 augusti 2011. Samlingen innehåller filer med släktträd, en excelfil, filer i Analyst's Notebook samt systemfiler. Personuppgiftssamlingen innehåller 4 673 unika personnummer²². Personuppgiftssamlingen innehåller uppgifter om namn, personnummer (med några undantag), adress, släktskapsförhållande och kön. Det finns ingen anteckning om ändamålet med samlingen eller någon notering om huruvida personer inte är misstänkta för brott. Det finns heller ingen

²¹ Den största filen

²² Den största filen

notering om etnicitet. Samlingen innehåller 1 104 personer som den 21 september 2013 var under 15 år samt omkring 45 avlidna personer.

8.2 Handlingar och dokument

Under förundersökningen inhämtade eller upprättade underlag och dokument framgår av bilaga 2.

8.3 Förhör

Chefen för Polismyndigheten i Skånes kriminalunderrättelseenhet i Lund (KUT Lund) har hörts som misstänkt för tjänstefel. Hans uppgifter måste förstås så att det varit han som beslutat att de nu aktuella personuppgiftssamlingarna skulle upprättas. Han har vidare sagt att han inte på något sätt deltagit eller varit insatt i själva behandlingen. Han har förnekat brott.

En polisman vid KUT Lund har också hörts som misstänkt för tjänstefel då det av personuppgiftssamlingarna framgår att det torde ha varit han som utfört personuppgiftsbehandlingen. Polismannen har bekräftat detta och uppgivit att det varit han som faktiskt upprättat samlingarna och behandlat personuppgifterna. Polismannen har dock nekat till brott och tillagt att hans underlåtenhet att utföra tillräcklig gallring av personuppgifterna kan vara tjänstefel som dock är ringa och därför inte brottsligt.

Med hänsyn till vad som framkommit vid förhören och av övriga utredningsåtgärder kan det inte antas att förhör med andra befattningshavare inom polismyndigheten skulle tillföra förundersökningen uppgifter av betydelse för de straffrättsliga bedömningarna.

9. Skäl för beslutet

De frågor som aktualiserats under förundersökningen och som utretts och prövats straffrättsligt framgår av avsnitt 5 och av indelningen nedan. Om bedömningen leder till att det skett klara åsidosättanden för vad som gällt för uppgiften vid personuppgiftsbehandlingen måste det, för att straffansvar ska komma ifråga, identifieras vem inom polismyndigheten som bär ansvaret för detta, om åsidosättandet skett uppsåtligt eller av straffbar oaktsamhet samt att gärningen inte är ringa.

9.1 Ansvar

Polismyndigheten i Skåne beslutade den 22 oktober 2009 att i enlighet med 14 § polisdatalagen att inleda en särskild undersökning (SU) – *Länsöverskridande brottslighet*. I beslutet anges att chefen för Länskriminalavdelningen i Skåne är ansvarig för den särskilda undersökningen.

I polismyndighetens beslut den 30 oktober 2009 om Rutin för gallring av särskilda undersökningar²³ anges att det är beslutsfattaren som har huvudansvaret för informationen i de särskilda undersökningarna samt att enskilda användare ansvarar för den information som under arbetet tillförs databasen. Vidare anges att en administratörsgrupp ansvarar för de administrativa rutinerna och att de åligger administratörsgruppen att reglera driften av de olika databaserna genom att administrera användare, behörighetsnivåer och gallring. I administratörsgruppen ingår en namngiven befattningshavare som ansvarig för det lokala arbetet vid kriminalunderrättelseenheten i Lund (lokal-admin).

I ett nytt gallringsbeslut den 1 juli 2011²⁴ ändras eller förtydligas ansvarsförhållandena på så sätt att det dels anges att det är chefen för länskriminalavdelningen som bär huvudansvaret för informationen i Länskriminalavdelningens särskilda undersökningar och att ytterligare en person ingår i administratörsgruppen i polisområde mellersta Skåne (POMS).

Chefen för länskriminalavdelningen har år 2009 meddelat beslutet om den särskilda undersökningen. Två år därefter har de nu aktuella personuppgiftsbehandlingarna inletts. Själva insamlandet och registreringen av personuppgifter har, med några undantag, varat under begränsad tid under år 2011.

Chefen för kriminalunderrättelseenheten i Lund (KUT Lund) har lämnat uppgifter som innebär att det var han som beslutat att de nu aktuella behandlingarna skulle ske. Det har vidare vid förhör framkommit att en polisman vid enheten verkställt besluten.

Det är skillnad på att besluta om en särskild undersökning och att besluta att viss personuppgiftsbehandling ska ske. Chefen för länskriminalpolisen²⁵ kan rimligen inte bära straffrättsligt ansvar för den behandling som beslutas och utförs av medarbetare på den lokala nivån flera år efter det att beslutet om den särskilda undersökningen meddelades. De brister i ledning, styrning och kontroll av verksamheten som kan ha funnits inom myndigheten ändrar inte detta.

De som skäligen kan misstänkas för brott är den som beslutat att behandlingen skulle ske och den som faktiskt utfört denna, d.v.s. chefen för KUT Lund respektive den polisman vid enheten som faktiskt skött personuppgiftssamlingarna.

Andra medarbetare vid Polismyndigheten i Skåne har inte delgivits misstanke då det inte framkommit anledning att anta att annan än de ovan angivna personerna skulle

²³ AH-491-10-30

²⁴ AA-182-6688/08

²⁵ Det har under åren 2009-2013 varit olika chefer.

ha gjort sig skyldiga till brott som hör under allmänt åtal. Fler förhör kan inte heller antas ge mer underlag av betydelse för förundersökningen.

9.2 Ändamål och villkor

9.2.1 Ändamål och villkor

I beslutet om den särskilda undersökningen angavs att den inleddes eftersom det fanns anledning att anta att allvarlig brottslighet har utövats eller kan komma att utövas.²⁶ Den särskilda undersökningen betecknades Länsöverskridande brottslighet.

Som ändamål med den särskilda undersökningen angavs att man skulle identifiera och kartlägga allvarlig brottslig verksamhet av länsövergripande karaktär genom att lokalt identifiera och kartlägga nyckelpersoner och nätverk kring dessa.

Syftet uppgavs vara att kriminalunderrättelsetjänsten, i enlighet med polisens under rättelsemodell, ska förse polisen med kunskap som kan omsättas i operativ verksamhet genom att:

- Utgöra direkt stöd i den operativa polisverksamheten
- Ge underlag till ledningsverksamheten på olika nivåer inom Polisen för polisiär kraftsamling och långsiktig inriktning av verksamheten
- Stödja bekämpningen av mängdbrottslighet och annan lokal brottslighet
- Stödja polismyndighetens arbete med att hantera ordningsstörningar och annat arbete i realtidsperspektivet
- Identifiera och bedöma misstänkta brottslingar och kriminella strukturer samt tidigt identifiera nya brottsliga företeelser och förändringar

Det angavs också i beslutet att ytterst åsyftar den särskilda undersökningen att förebygga och bekämpa aktuell brottslig verksamhet, allvarligt försvåra förutsättningarna för vaneförbrytare, samt förhindra rekrytering till nätverk som ägnar sig åt grov organiserad brottslighet.

Genom beslut den 3 november 2009, 25 oktober 2011 och 27 februari 2012²⁷ förlängdes den särskilda undersökningen slutligen till den 27 februari 2013. Den 28 februari 2013 meddelade polismyndigheten ett beslut, nu med stöd av den nya polisdatalagen, att undersökningen skulle fortsätta.

De ändamål och syften som anges i den särskilda undersökningen är allmänt hållna och kan inte anses innehålla sådan uppgifter om ändamålet med de nu aktuella personuppgiftsbehandlingarna som föreskrivs i polisdatalagarna.

²⁶ AH-491-70/09/AA-491-41666/09

²⁷ AH-491-70/09 och AA-491-41666/09

Beslutet om en särskild undersökning meddelades alltså år 2009. Först två därefter behandlades personuppgifter i de båda personuppgiftssamlingarna. Det har genom förhör framkommit att det måste ha varit chefen för den lokala kriminalunderrättelseenheten i Lund (KUT Lund) som i juli år 2011 med stöd av den särskilda undersökningen beslutade att uppdra till en polisman vid enheten att utföra de aktuella behandlingarna. Insamlingen och registreringen av personuppgifterna har, med några undantag, skett under begränsad tid under år 2011.

Chefen för KUT Lund har uppgivit att ändamålet och syftet med personuppgiftssamlingen Romernas konflikt i S-torp var att utröna och förebygga allvarlig brottslighet som var kopplad till en konflikt mellan romska släkter i polisområdet och att man genom behandlingen sökt klarlägga släktsamband. Det stöds av vad som framkommit vid förhör med den polisman som utfört behandlingen och dessutom av underrättelseuppgifter och anteckningar mm från operativa ledningsmöten.

Chefen för KUT Lund har vidare uppgivit att han "medgivit" att personuppgifterna i personuppgiftssamlingen Romernas konflikt senare under år 2011 fördes över till en ny personuppgiftssamling benämnd Kringresande som sedan utvidgades betydligt. Det kan inte uppfattas på annat sätt än att det varit han som också beslutat att personuppgifter skulle behandlas i den nya personuppgiftssamlingen. Det har under utredningen framkommit att ändamålet och syftet med behandlingen i den nya personuppgiftssamlingen bl.a. var att utröna och förebygga allvarlig "åldrings-" och annan angiven brottslighet. Även det stöds av underrättelseuppgifter, polisanmälningar och anteckningar från operativa ledningsmöten. Skälet till att överföringen ägde rum var att samma personkrets misstänktes ha delaktighet i den brottslighet som lett till den nya personuppgiftssamlingen.

Chefen för KUT Lund har uppgivit att det inte var ovanligt att han beslutade att olika personbehandlingar skulle utföras. Besluten att nu aktuella personuppgiftsbehandlingar skulle ske eller ändamålet med dessa har inte dokumenterats. Besluten har meddelats muntligt vilket uppenbarligen har varit praxis i vart fall vid KUT Lund. Det har framkommit att chefen för KUT Lund haft den uppfattningen att någon formell dokumentationsskyldighet inte förelegat, inte minst mot bakgrund av att han tydligen ansett att det den ändamålsangivelse som angavs i den särskilda undersökningen från år 2009 var tillräcklig.

Det uppgivna ändamålen med behandlingarna är i sig inte olagliga. Däremot finns det inte något beslut där ändamålen framgår. Ändamålen framgår inte heller på något sätt, t.ex. genom en särskild upplysning i personuppgiftssamlingarna. De ändamål och syften som anges i beslutet om den särskilda undersökningen uppfyller inte polisdatagarnas krav. Det är en allvarlig brist då polisdatagarnas regler syftar till att behandlingen av personuppgifter ska ske på ett rättssäkert och kontrollerbart sätt.

Det framgår av vad som sagt ovan att chefen för KUT Lund inte uppsåtligen har underlåtit att upprätta sådana formella beslut eller upplysningar. Det kan inte styrkas att den oaktsamhet som han visat i detta hänseende når upp till en straffbar nivå då han trott sig tillämpa en tillåten rutin vid myndigheten. Det kan här vara fråga om ett systemfel som inte kan läggas en enskild befattningshavare till last.

I beslutet om den särskilda undersökningen anges åtgärder bl.a. för att förebygga otillbörligt intrång i de registrerades integritet avseende hur informationen ska hanteras och lagras samt behörighetsfrågor.

Polismyndigheten har därutöver den 30 oktober 2009 och den 1 juli 2011 meddelat ett beslut om Rutiner för gallring som också gällt den nu aktuella särskilda undersökningen.²⁸ Besluten reglerar bl.a. vilken programvara som ska användas vid behandlingen, behörighetsfrågor, säkerhetsfrågor, ansvarsfrågor, administrativa frågor, att loggning ska ske och vilka gallringsrutiner som ska tillämpas.

Det finns inte anledning att anta att någon befattningshavare vid polismyndigheten gjort sig skyldig till brott som hör under allmänt åtal genom att inte ange de villkor som behövs för att förebygga otillbörligt intrång i de registrerades personliga integritet.

9.2.2 Vad får behandlas

Alla uppgifter som är nödvändiga för ändamålet med den särskilda undersökningen får alltså behandlas, se avsnitt 5.1.2. Det är inte förbjudet att t.ex. behandla föräldrar, barn eller avlidna så länge det är förenligt med ändamålet med behandlingen. När det gäller särskilt känsliga uppgifter, se avsnitt 9.3.

Det har framkommit att skälet till personuppgiftssamlingarnas omfång och innehåll har varit att man velat utröna kontaktnäts- och släktskapsförhållanden och att man använt en automatiserad teknik för att lägga in anhöriga till de personer som befunnits intressanta från underrättelseperspektiv. Behandling av uppgifter i sådant syfte är inte heller otillåtet så länge ändamålet respekteras.

Det kan tyckas uppseendeväckande att personuppgiftssamlingarna innehåller så många personuppgifter. Det kan dock inte styrkas att det varit oförenligt med ändamålet med personuppgiftssamlingarna att behandla de personuppgifter som ingår i dessa.

²⁸ AH 491-70/09 resp. AA-182-6688/08. Polismyndigheten har därutöver den 14 juli 2011 meddelat ett beslut om vissa ändrade gallringsrutiner bl.a. avseende den nu aktuella särskilda undersökningen.

9.2.3 Loggning

De aktuella personuppgiftssamlingarna ska enligt polismyndighetens beslut föras i databaserna i2 iBase 4/Surfa som har särskilda funktioner för bl.a. loggning. Det har dock inte varit möjligt att föra personuppgiftssamlingarna i denna databas då den inte varit dimensionerad och anpassad för de krav som behandlingarna krävt. De program som använts vid behandlingen²⁹ är inte konstruerade för en automatiserad loggning.

Det synes här vara fråga om ett systemfel att loggning inte kunnat ske och det kan inte styrkas att någon enskild befattningshavare ska bära det straffrättsliga ansvaret för detta.

9.2.4 Spridning

I beslutet den 30 oktober 2009 om Rutin för gallring av särskilda undersökningar³⁰ har polismyndigheten angivit att endast personal vid kriminalunderrättelsetjänsten som genomgått viss utbildning och som arbetar med den särskilda undersökningen har tillträde till dess databas. För att anställd vid annan enhet eller polismyndighet skall få tillträde krävs särskilt beslut av kriminalunderrättelsetjänstens ledning om behörighetsnivå och tidsperiod. Vidare regleras vissa säkerhetsfrågor.

Även beslutet den 1 juli 2011 om Rutin för gallring av särskilda undersökningar innehåller sådan bestämmelser.³¹

Uppgifter har inhämtas om hur många befattningshavare vid Polismyndigheten i Skåne som har haft tillgång till personuppgiftssamlingarna och var de tjänstgör. Av uppgifterna framgår bl.a. att 100 medarbetare vid myndigheten som var i tjänst den 24 september 2013 hade tillgång till dessa och att i stort sett alla tjänstgjorde i ledningsfunktioner, inom underrättelsetjänsten eller polisväsendets IT-service (PVIT). Det kan dock inte tekniskt fastställas hur många som faktiskt berett sig tillgång till samlingarna. Det har inte framkommit att obehöriga personer berett sig tillgång till dessa. Det är sannolikt att de flesta överhuvudtaget inte känt till deras existens.

Den 1 oktober 2013 justerades behörigheterna så att endast fem gruppchefer vid länskriminalavdelningen samt personal vid de lokala kriminalunderrättelseenheterna har tillgång till samtliga resp. de lokala personuppgiftssamlingarna.

Det har under förundersökningen inte framkommit att personuppgiftssamlingarna spridits till andra polismyndigheter.

²⁹ Excel och Analyst's Notebook

³⁰ AH-491-70/09

³¹ AA-182-6688/08

Alltför många inom Polismyndigheten i Skåne har haft möjlighet att ta del av innehållet i personuppgiftssamlingarna. Det är ett nu tillrättat systemfel som man inte kan lasta någon enskild befattningshavare för. Det har inte under förundersökningen, med ett undantag, framkommit anledning att anta att personuppgiftssamlingarna utlämnats till obehöriga eller att uppgifter i dessa spridits på ett olagligt sätt.

Undantaget avser den förundersökning som justitiekanslern inlett, se avsnitt 2.

9.3 Särskilt känsliga uppgifter - etnicitet

Uppgifter om en person får alltså inte behandlas enbart på grund av sådana känsliga personuppgifter som vad som är känt om en persons ras eller etniska ursprung.

Polismyndigheten i Skåne har övergripande benämnt personuppgiftssamlingarna Romernas konflikt och Kringresande.³² I personuppgiftssamlingarna finns ingen anteckning om de där ingående personernas etniska tillhörighet. De register som skapats under personuppgiftssamlingen Romernas konflikt kan i huvudsak antas innehålla romska personer. Så torde också vara fallet med personuppgiftssamlingen Kringresande.

Ett större antal av de registrerade personerna kan alltså antas vara romer. Polismyndigheten i Skåne har dock uppgivit att det också finns andra än romer i personuppgiftssamlingarna. Eftersom det inte förekommer någon etnisk registrering eller samhällsstyrd bokföring av tillhörighet till en nationell minoritet och då frågan om etnisk tillhörighet bygger på självidentifikationsprincipen är det i det närmaste omöjligt att avgöra hur stor andel av de registrerade som bör betecknas som romer. Polismyndighetens uppgift om att andra än romer finns i personuppgiftssamlingarna kan inte heller vederläggas.

Behandlingen av personuppgifterna har föregåtts av ett beslut om en särskild undersökning. Polismyndigheten har bl.a. uppgivit att behandlingen har motiverats av allvarlig befarad eller redan inträffad brottslighet bland vissa romska släkter i Skåne och att man genom registreringen sökt kartlägga släktsamband. De underrättelseuppgifter, beslutsprotokoll från operativa ledningsmöten som inhämtats i detta ärende stödjer polismyndighetens uppgifter i denna del även om det inte förklarar personuppgiftssamlingarnas omfattning.

³² Begreppet *Kringresande* används av Rikspolisstyrelsen i föreskrifterna för benämning av grupperingar i det allmänna spaningsregistret (ASP) som kan knytas till s.k. mobil brottslighet. Vad som närmare avses med begreppet är dock inte angivet.

Det kan inte i denna del längre antas att brott som hör under allmänt åtal förövats då personuppgifterna i de aktuella personuppgiftssamlingarna inte behandlats *enbart* på grund av etnisk tillhörighet.

9.4 Särskild upplysning

Personuppgiftssamlingen Romernas konflikt i S-torp innehåller 1 049 unika personnummer och personuppgiftssamlingen Kringresande innehåller 4 673 unika personnummer. Av Polismyndigheten i Skånes svar den 23 oktober 2013 till Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (SIN) framgår bl.a. att vid de stickprovskontroller som polismyndigheten utfört visar att det avseende omkring hälften av de behandlade personerna som kontrollen omfattat inte finns någon misstanke om brott. Dessutom förekommer ett stort antal icke straffmyndiga barn och avlidna personer i personuppgiftssamlingarna.³³

Det finns dock inte några upplysningar i personuppgiftssamlingarna som, på det sätt som föreskrivs i polisdatalagarna, anger vilka av de behandlade personerna som det inte finns någon misstanke mot. Det är allvarligt då sådana upplysningar kan begränsa det integritetsintrång som behandlingen innebär för en icke misstänkt person. Polismyndigheten i Skånes svar till Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden att sådana upplysningar medför ett betydande manuellt merarbete utgör självfallet inte skäl att bryta mot polisdatalagens föreskrifter.

Som angetts är det den polisman vid kriminalunderrättelseenheten i Lund (KUT Lund) som hörts som misstänkt under förundersökningen som utfört behandlingen av personuppgiftssamlingarna. Han har bl.a. uppgivit att han haft för avsikt att vid eventuella redovisningar och föredragningar av dokumentation från personuppgiftssamlingarna, t.ex. i form av så kallade släktträd, markera vilka personer som inte är misstänkta. Chefen för KUT Lund har uppgivit att han inte haft någon kunskap om hur behandlingen gått till.

Då ett mycket stort antal personer behandlats i personuppgiftssamlingarna, då dessa var uppbyggda på släktsamband samt då underåriga barn och avlidna personer registrerats måste det för den som tagit del av personuppgiftssamlingarna ha varit uppenbart att långtifrån alla var misstänkta. Med beaktande härav och då avsikten uppgetts vara att upplysningar om vilka personer som inte var misstänkta för brott skulle lämnas vid presentationer samt då ledningen, styrningen och kontrollen av verksamheten vid kriminalunderrättelseenheten kan ha brustit är åsidosättandet av vad som gällt för upp-

³³ Uppgifter om avlidna personer utgör dock inte personuppgifter i polisdatalagens mening.

giften i nu aktuellt hänseende att bedöma som ett ringa tjänstefel och gärningen således inte brottslig. Det kan också här vara fråga om ett systemfel som inte ska läggas en enskild befattningshavare till last.

9.5 Bevarande och gallring

Som framgår av avsnitt 5.4 ska gallring ske när uppgifter inte längre behövs för sitt ändamål. Därutöver gäller särskilda gallringsfrister. Om det är av särskild betydelse för att den särskilda undersökningen ska kunna avslutas får uppgifterna behandlas under längre tid.

Polismyndigheten i Skåne har i två gallringbeslut den 30 oktober 2009 och den 1 juli 2011 fastställt hur gallringen skulle ske.³⁴ Gallringrutinerna är indelade i fortlöpande och systematisk gallring. Som redan framgått anges att en administratörsgrupp ansvarar för de administrativa rutinerna och att de åligger administratörsgruppen bl.a. att reglera driften av de olika databaserna genom att bl.a. administrera gallringen.

Beträffande den fortlöpande gallringen sägs följande i beslutet den 30 oktober 2009.

Personal som arbetar i den särskilda undersökningen skall i det fortlöpande underrättelsearbetet uppmärksamma huruvida specifika personuppgifter är erforderliga i databasen eller ej, varefter personuppgifter som bedöms som icke nödvändiga prövas och gallras av respektive användare.

I prövningen värderas relationslänkar olika beroende på källan till uppgiften. Relationslänkar hämtade från PPA, rörande släkt och föräldraskap, uppfyller i sammanhanget ett lägre underrättelsevärde än exklusiv information inhämtad från genomt ex informatörsinhämtning. Den exklusiva informationen har härvid ett högre underrättelsevärde vilket skall ligga till grund för prövningen av personuppgifternas relevans i databasen. Då personuppgift har flera relationslänkar måste var och en av dessa länkar genomgå separat prövning.

I osäkra förhållanden om personuppgift skall gallras eller ej lämnas denna orörd i databasen för att sedermera omfattas av den periodiserade systematiska gallringen.

När det gäller den systematiska gallringen av personuppgifterna sägs bl.a. att denna ska ske varje år enligt angivna rutiner och att administratörsgruppen ska informera användarna före det att gallringen genomförs varefter gallringen ska ske av uppgifter som inte omfattas av aktivt underrättelsearbete.

I gallringsbeslutet den 1 juli 2011 är bl.a. tillagt att det är ansvariga handläggare som gallringsprövar de personuppgifterna och att chefen kriminalunderrättelsetjänsten ska godkänna genomförd gallring.

³⁴ AH-491-70/09 resp. AA-182-6688/08

Personuppgifterna har, med enstaka undantag, förts in i personuppgiftssamlingarna under år 2011. Det har under förhör sagts att viss gallring torde ha skett i vart fall när uppgifterna i personuppgiftssamlingen Romernas konflikt i S-torp fördes över till uppgiftssamlingen Kringresande.

Polismyndigheten har i sitt svar den 23 oktober 2013 till Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden³⁵ uppgivit följande.

Även i uppgiftssamlingen "Kringresande" har fortlöpande gallring skett. Eftersom åtgärderna inte dokumenterats, vilket det inte heller ställs krav på, kan Polismyndigheten inte bedöma om den skett i tillräcklig omfattning. Systematiska gallringen kan inte genomföras i mapp-miljö, utan bara i data-bas miljö. Polismyndigheten har vid ett flertal tillfällen påpekat detta till Rikspolisstyrelsen.

Det är av särskild betydelse ur integritetssynpunkt att behandlingen normalt får en kort varaktighet i tiden. Gallringsbestämmelsernas syftar till att garantera detta.

Mot bakgrund av att personuppgifterna i personuppgiftssamlingen Romernas konflikt i S-torp, eventuellt efter viss gallring, förts över till personuppgiftssamlingen Kringresande borde den första samlingen ha avslutats med följd att personuppgifterna i denna inte borde ha bevarats. Underlåtenheten att gallra i och avsluta personuppgiftssamlingen Romernas konflikt i S-torp strider mot båda polisdatalagarna. Samma personuppgifter fanns efter överföringen i båda personuppgiftssamlingarna. Det synes i denna del vara fråga om ett system- och formaliafel och det kan inte styrkas att någon enskild befattningshavare ska bära det straffrättsliga ansvaret för detta.

Det stora antalet personuppgifter, den geografiska spridningen samt att barn och avlidna förts in i personuppgiftssamlingarna talar för att personuppgiftssamlingarna både fortlöpande och systematiskt borde ha gallrats i betydligt större utsträckning än vad som uppges ha skett då där finns ett större antal personuppgifter som rimligen inte behövdes för ändamålet.

Någon systematisk gallring har inte skett då denna inte kunde utföras i den datamiljö i vilken personuppgiftssamlingarna fördes. Det synes också här vara fråga om ett systemfel och det kan inte styrkas att någon enskild befattningshavare ska bära det straffrättsliga ansvaret för detta.

Den polisman vid kriminalunderrättelseenheten i Lund som förde personuppgiftssamlingarna har uppgivit att han fortlöpande borde ha gallrat personuppgifter i större utsträckning än vad som skett. Viss fortlöpande gallring kan ha alltså ha utförts i personuppgiftssamlingarna. Det är också vad polismyndigheten uppger i sitt svar till Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden. Detta kan dock inte i efterhand kontrolleras. Det

³⁵ A241.199/2013

är i slutändan alltid är en bedömningsfråga i det enskilda fallet om och när en uppgift ska gallras. Det kan därför inte styrkas att polismannen eller annan uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosatt vad som gällt för uppgiften. Införandet av personuppgifterna har skett under 2011. Ettårsfristen för gallring i 16 § den äldre polisdatalagen kan ha gått ut. Motsvarande frister i 3 kap. 14 § den nya polisdatalagen har däremot inte gått ut. Med tillämpning av promulgationslagen³⁶ kan därför inte heller ansvar utkrävas för eventuella överträdelser av nämnda fristbestämmelse i den äldre polisdatalagen. Ytterligare utredningsåtgärder avseende bevarande- och gallringsfrågorna kan inte antas förändra bevisläget.

9.6 Kort sammanfattning och slutsats

Två anställda vid Polismyndigheten i Skåne har hörts som misstänkta under förundersökningen. Det finns inte anledning att anta att andra personer vid myndigheten begått brott som hör under allmänt åtal.

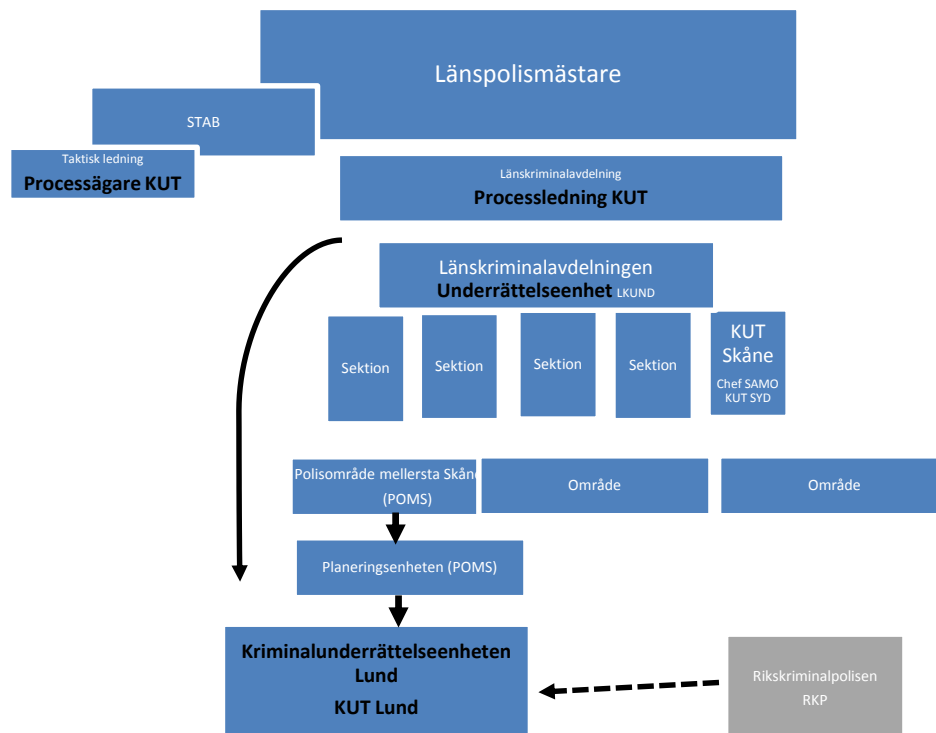
Det kan inte styrkas att anställd vid polismyndigheten gjort sig skyldig till brott genom att inte formellt ange ändamålet med behandlingen av personuppgifter på det sätt som bort ske. Det kan heller inte styrkas att det varit oförenligt med ändamålen med personuppgiftssamlingarna att behandla de personuppgifter som ingick i dessa. Det har inte framkommit anledning att anta att personuppgifterna, med ett undantag som är föremål för en särskild förundersökning, utlämnats eller faktiskt spridits till obehöriga. Det kan inte längre antas att personuppgifterna förts in i personuppgiftssamlingarna enbart på grund av etnisk tillhörighet. Att uppgift inte förts in i personuppgiftssamlingarna om vilka personer i dessa som inte varit misstänkta för brott är ett ringa tjänstefel som inte utgör brott. Det kan inte styrkas att någon uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåtit att gallra i personuppgiftssamlingarna i den omfattning som bort ske. Det är ett systemfel att loggning av arbetet med personuppgiftssamlingarna inte kunnat ske.

Fördelningen av processägarskap, processledning, övriga lednings- och styrningsförhållanden och inte minst bristande kontroll av kriminalunderrättelseverksamheten vid polismyndigheten kan ha bidragit till de systemfel vid polismyndigheten som konstaterats under förundersökningen. En enskild befattningshavare vid Polismyndigheten i Skåne kan inte straffrättsligt hållas ansvarig för detta.

Mats Åhlund

³⁶ Se avsnitt 6.

Bilaga 1. Förenklad organisationsskiss – Polismyndigheten i Skåne

Bilaga 2. Granskade handlingar, elektroniska filer mm

Följande handlingar mm har inhämtats från Polismyndigheten i Skåne och har varit tillgängliga under förundersökningen.

Datum	Beslut mm
2009-01-03	Filmapp "Narkotika"
2009-07-20	Anmälan Grov misshandel
2009-07-20	Anmälan Grovt olaga hot
2009-07-20	Anmälan Försök till grov misshandel
2009-07-20	Anmälan Misshandel
2009-07-20	Anmälan Mordförsök
2009-09-02	Anmälan Mordbrand
2009-10-22	<i>Beslut om behandling av personuppgifter i Särskild undersökning - länsöverskridande brottslighet</i>
2009-10-30	Beslut; Rutin för gallring av särskilda undersökningar
2009-11-02	Handläggbarblankett
2009-11-02	Handläggbarblankett
2009-11-30	Beslut; Spridning av särskild undersökning
2010-11-03	SU Länsöverskridande brottslighet: Förlängning av (1) till 2011-10-30
2011-02-28 ff	Handlingar avseende operation MITRAS
2011-06-21	Underrättelseuppslag – tips
2011-07-01	Beslut; Rutin för gallring _Hänvisar till beslut 2009-11-02 med ref. AA-491-41666/09 gällande SURFA databaser
2011-07-01	Underrättelseuppslag – tips
2011-07-04	Underrättelseuppslag – tips
2011-07-04	Handskrivna minnesanteckningar, pint Stina Karlgrund
2011-07-05	<i>Filmapp "Romernas konflikt"</i>
2011-07-06	Operativt ledningsmöte Lund Mötesprotokoll
2011-07-06	OLG Handskrivna minnesanteckningar pint Stina Karlgrund
2011-07-06	Lägesbild POMS. Föredragning på OL möte
2011-07-11	Underrättelseuppslag – tips
2011-07-14	Beslut; Införande av förändrade gallringsrutiner i särskilda undersökningar – Reviderade gallringsrutiner fr.o.m. 2011-08-01 med hänvisning till 16 § polisdatalagen (1998:622)
2011-07-21	OL-möte Handskrivna minnesanteckningar, pint Stina Karlgrund
2011-08-14	<i>Filmapp "Kringresande"</i>
2011-08-24	Beställning av underrättelseuppdrag
2011-08-24	PPA Multisök /...vägen/
2011-09-01	Underrättelseuppslag – tips
2011-09-05	Underrättelseuppslag – tips
2011-09-05	Underrättelseuppslag
2011-09-07	Underrättelseuppslag – tips
2011-09-13	Mail från Stina Karlgrund
2011-09-21	Operativt ledningsmöte Lund Mötesprotokoll
2011-09-21	Operativt ledningsmöte Lund hand-/minnesanteckningar
2011-09-27--30	Sammanställning /...vägen/
2011-10-25	Beslut; SU Länsöverskridande brottslighet: Förlängning av (1) t.o.m. 2012-10-30
2011-11-10	Underrättelseuppslag med tillhörande handlingar som till synes avser ifrågasatta bedrägerier (41 sid)
2012-02-27	Beslut; SU Länsöverskridande brottslighet: Förlängning av (1) t.o.m. 2013-02-27
2013-02-28	Beslut; Beslut om behandling av personuppgifter i särskild uppgiftssamling som är gemensamt tillgänglig
2013-08-01	Beslut; Beslut om behandling av personuppgifter i särskild uppgiftssamling som är gemensamt tillgänglig
2013-08-01	Beslut; Beslut om behandling av personuppgifter, avseende övervakning av person, i särskild uppgiftssamling som är <i>gemensamt tillgänglig</i>

Därutöver har följande handlingar varit tillgängliga under förundersökningen.

2006-2010	Ett antal beslut m.m. bl.a. beträffande Särskilda undersökningar - referensmaterial
2011-03-23	Datainspektionen; Tillsyn enligt personuppgiftslagen (1998:204), datalagen (1973:289) och polisdatalagen (1998:622)
2013-07-03	Polismyndigheten i Skåne; Tjänsteföreskrift Behandling av personuppgifter i Polisens brottsbekämpande verksamhet
2013-09-24	Polismyndigheten i Skånes PM med svar till Rikspolisstyrelsen angående frågor som relaterar till de påstådda olagliga uppgifterna
2013-09-30	Polismyndigheten i Skånes PM till Riksenheten för polismål (RIP) – Adresser på X: där mappar med material som förefaller kopplat till kringresandematerialet har funnits
2013-09-11	Anmälan Allmänfarlig ödeläggelse
2013-10-02	Utredningsmannens PM Förklaring till Säkerhetskopia Back up
2013-10-02	Polismyndigheten i Skånes PM till Riksenheten för polismål (RIP) - Uppgifter kring filerna mm
2013-10-02	Polismyndigheten i Skåne PM Sammanfattning av operativa frågor i POMS som har bäring på kartläggningsärendet
2013-10-08	Mail från Göran Landvall med handlingar utvisande bl.a. att 100 personer vid Polismyndigheten i Skåne haft befogenhet/behörighet till POMS-mapp. Numera begränsad behörighet.
2013-10-14	Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (SIN) Anmodan till Polismyndigheten i Skåne
2013-10-23	Polismyndigheten i Skånes Svar på Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden anmodan i ärende 173-2013 inkl. sekretesslagda bilagor
2013-10-24	Utredningsmannens PM angående aktuella register
2013-10-25	Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (SIN) Anmodan till Polismyndigheten i Skåne (ytterligare frågor)
2013-11-01	Polismyndigheten i Skånes svar på Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden kompletterande frågor
2013-11-05	Polismyndigheten i Skånes PM till förundersökningen; Kriminalunderrättelsetjänstens organisation
2013-11-09	Polismyndigheten i Skåne; Svar [till förundersökningen] på begäran om uppgifter i registerärendet 0150-K4485-13
2013-11-14	Skrivelse från Polismyndigheten i Skåne till utredningen; Loggning på X-servern
2013-11-15	Uttalande; Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (SIN)
2013-11-15	RIP pressmeddelande
2013-11-15	Skrivelse från Polismyndigheten i Skåne till utredningen; Begäran om ytterligare handlingar 2013-11-13
2013-11-15	Skrivelse från Polismyndigheten i Skåne till utredningen; Kompletteringen till begäran om ytterligare handlingar 2013-11-13
2013-11-29	Sakkunnigutlåtande SKL
2013-12-04	PM Tjänsteanteckning utredningsmannen ifrågasatt angående spridning av register till Polismyndigheten i Stockholm
2013-12-05	Förhör med misstänkt I
2013-12-05	Förhör med misstänkt II
2013-12-16	Sakkunnigutlåtande SKL